

Aan: directeuren van (v)so-scholen en REC's
Betreft: rapportage veldlijngesprekken 'Kwaliteit Speciaal'

Utrecht, 7 maart 2005

Geachte mevrouw, heer,

Medio 2004 is het project 'Kwaliteit Speciaal' van start gegaan. Voorafgaande aan deze start is een Plan van aanpak opgesteld in samenspraak met het georganiseerde onderwijsveld. Ook is in die periode intensief overleg gevoerd met de WEC-raad in oprichting en met de stuurgroepen WSNS+ en Kwaliteit van leerlingenzorg in VMBO en Praktijkonderwijs. In het Plan van aanpak staan de thema's kwaliteitszorg, managementontwikkeling, ontwikkeling van het vso en de ontwikkeling van leerlijnen centraal.

Vervolgens hebben de gezamenlijke onderwijsorganisaties en de WEC-Raad in mei 2004 een Begeleidingscommissie in het leven geroepen onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. Daarmee geven de onderwijsorganisaties en de WEC-Raad uitdrukking aan de wens van het onderwijsveld om het proces van kwaliteitsontwikkeling in de komende periode te laten plaatsvinden vanuit de scholen en REC's en onder verantwoordelijk van het onderwijsveld zelf.

Een van de eerste activiteiten van de projectgroep was het organiseren van gesprekken met alle (v)so scholen en REC's. Deze gesprekken hadden tot doel om over de thema's uit het Plan van aanpak verdere informatie te verzamelen inzake de ambities, wensen en behoeften, knelpunten en bestaande goede praktijken. Dit met het oog op een verdere uitwerking en vormgeving van activiteiten binnen deze thema's op basis van behoeften en ontwikkelingen vanuit het veld zelf.

Met dit oogmerk zijn in de periode september-november circa 300 gesprekken gevoerd. In meerderheid toonden schoolleiders en REC-coördinatoren zich bereid de gesprekken te voeren en waren achteraf positief over het verloop.

Via deze rapportage willen wij allereerst al onze gesprekspartners heel hartelijk bedanken voor de openhartige wijze waarop zij vanuit hun school/REC informatie hebben verschaft over een aantal belangrijke en actuele thema's. De twaalf 'veldlijners' die de gesprekken hebben gevoerd waren onder de indruk van de openhartigheid en bevlogenheid waarmee vele leidinggevendenden in het veld van speciaal onderwijs spraken over zaken die hen bezighouden. Het waren dan ook zoveel mogelijk 'open' gesprekken. Elke gesprekspartner heeft een verslag van het gevoerde gesprek ontvangen.

Met het toezenden van deze rapportage willen wij een globale schets geven van het landelijke beeld dat uit deze veldlijn naar voren is gekomen. Onderstaand vatten we de belangrijkste bevindingen op een 5-tal subthema's samen. Een uitvoeriger analyse van de uitkomsten van de gevoerde gesprekken treft u aan op de website van de WEC-Raad (www.wec-raad.nl) onder de rubriek 'Project Kwaliteit Speciaal'.

Aan het eind van deze brief wordt een eerste indruk gegeven van de wijze waarop het project 'Kwaliteit Speciaal' de belangrijkste uitkomsten zal verwerken in het plan van aanpak. Eind maart zal u verder worden geïnformeerd over de concrete invulling hiervan.

Resultaten

De inventarisatie levert op een 5-tal thema's het onderstaande globale beeld over de stand van zaken en ambities op:

Kwaliteitszorg

Op zo goed als alle scholen en REC's is er sprake van ontwikkelingen met betrekking tot kwaliteitszorg. De intensiteit waarmee en de wijze waarop varieert echter zeer. Zo maakt een flink deel geen gebruik van een expliciet instrument voor kwaliteitszorg. Waar dat wel gebeurt laat de inventarisatie een grote variëteit zien. Alleen in cluster 3 is sprake van enkele vaker voorkomende instrumenten. Zo goed als alle gesprekspartners geven aan ambities te hebben bij het daadwerkelijk implementeren van (onderdelen van) kwaliteitszorg. Men wil daarbij vooral zelf aan de slag. Opvallend vaak wordt de behoefte aan samenwerking tussen REC-scholen en/of clusteroverstijgende samenwerking genoemd.

VSO-aanbod

Het overgrote deel van de scholen verzorgt een vso-aanbod. Tweederde deel daarvan meldt ook ontwikkelingen en ambities op dit terrein. Vaak gaat het daarbij om samenwerkingswensen in het REC/de regio, het creëren van meer stageplekken en realiseren van (meer) arbeidstoeleiding. Op dit thema willen scholen/REC's zelf in de regio aan de slag, o.a. met een betere spreiding, een verbetering van het aanbod (diplomering/certificering) en de samenwerking met het regulier VO/MBO. Ook (clusteroverstijgende) hechtere samenwerking met het regulier onderwijs en (jeugd-)zorginstellingen worden genoemd.

Onderwijsmethoden/-materialen en didactische aanpak

Een minderheid van de scholen/REC's geeft aan over voldoende methoden/materialen te beschikken die zijn afgestemd op de inmiddels al wel geformuleerde maar nog niet ingevoerde kerndoelen voor het (v)so. Uit vele gesprekken bleek een grote behoefte aan het beschikbaar komen hiervan. Ongeveer de helft van de gesprekspartners is van oordeel dat de didactische aanpak van de leerkrachten volstaat in relatie tot de leerlingpopulatie van de school. Ook hier wordt weer veelvuldig gewezen op het ontbreken van voldoende methoden en materialen waarmee leerkrachten met hun leerlingen kunnen werken. Ook handelingsverlegenheid van (beginnende) leerkrachten wordt vaak vermeld. Als versterkende factor bij dit gemis wordt vaak genoemd het toenemen van de problematiek van de leerlingen en de opvang van nieuwe doelgroepen.

Ambulante begeleiding

Zo goed als elke school meldt alle vormen van ambulante begeleiding te bieden. De uitvoering wordt vaak vanuit de scholen (decentraal) of via een centrale dienst verzorgd. Veel gesprekspartners geven aan dat er sprake is van een groeiende vraag naar AB. In relatie tot dit laatste wordt de bekostiging veelvuldig als knelpunt opgevoerd. Een flink aantal scholen/REC's noemt de ambitie om op het terrein van de AB de samenwerking op REC-niveau of zelfs clusteroverstijgend te intensiveren. Vanuit het regulier VO signaleren verschillende gesprekspartners terughoudendheid bij het inschakelen van de AB'ers.

Ervaren positie als manager

De overgrote meerderheid van de leidinggevendenden in scholen en REC's ervaart betrokkenheid vanuit hun directe werkomgeving bij de aanpak van de besproken thema's. Met name het team en de collega-directeuren worden daarbij genoemd. Desondanks meldt de helft behoefte te hebben aan ondersteuning vanuit de WEC-Raad en het project 'Kwaliteit Speciaal'. Daarbij hecht men veel waarde aan het verspreiden van goodpractice, het deelnemen aan netwerken, de mogelijkheid van collegiale consultatie en ondersteuning bij het doorvoeren van veranderingsprocessen in de school/het REC.

Samenvattend:

De resultaten van de gevoerde gesprekken maken de volgende voorlopige vaststellingen mogelijk:

- de spreiding van antwoorden op de thema's is steeds groot; op elk van de onderwerpen is sprake van een grote diversiteit in de uitvoering en op geen van de thema's is een echt expliciete clusterspecifieke inkleuring terug te vinden
- zo goed als iedereen is ' bezig' met kwaliteitszorg; het thema waarmee en de wijze waarop vertonen een grote spreiding; alleen in cluster 3 is sprake van enkele veel-gebruikte instrumenten
- velen geven aan ambities te hebben bij de verbetering van de kwaliteitszorg en het vso-aanbod waarbij samenwerking binnen het REC en de regio veelvuldig als noodzakelijk/gewenst wordt gezien
- er is veel behoefte aan betere beschikbaarheid van methoden/materialen en ondersteuning bij de didactische aanpak van leerkrachten
- ten aanzien van de ambulante begeleiding worden ook de samenwerking binnen het REC en de regio en het inrichten van een Centrale Dienst vaak wenselijk geacht
- een flink deel van het management geeft aan behoefte aan ondersteuning te hebben
- verwachtingen t.a.v. de WEC-Raad betreffen vooral het coördineren van ontwikkelingen en het bevorderen van samenwerking. Ook het signaleren van knelpunten en het nemen van initiatieven tot verbetering van voorwaarden worden vaak vermeld.
- verwachtingen t.a.v. het project 'Kwaliteit Speciaal' heeft men vooral op het gebied van beschikbaar stellen van goodpractice, het stimuleren/opzetten van samenwerking en netwerken, het stimuleren van landelijke en regionale ontwikkelingen en de ontwikkeling en beschikbaarstelling van methoden/materialen.
- op de verschillende thema's is reeds beschikbare goodpractice geïnventariseerd

Te ontwikkelen activiteiten op basis van het voortraject en de resultaten van de veldlijn

Uit de globale analyse van de gevoerde gesprekken komt het beeld naar voren dat er binnen het veld van speciale scholen/REC's op vele plaatsen reeds activiteiten worden ontplooid op de genoemde thema's maar dat daarbij sprake is van een grote mate van diversiteit in aanpak. Ook is duidelijk dat er soms een flink ambitieniveau is om met de thema's 'aan de slag te gaan' op basis van toekomstbeelden.

Wat opvalt is dat bijna niemand vraagt om 'kant-en-klaar' ontwikkelde instrumenten die 'van-bovenaf' worden ingevoerd. Geheel passend bij de actuele innovatie-denkbeelden wil men zelf de regie voeren over de aanpak en uitvoer van activiteiten maar wil men daarbij wel worden gestimuleerd en ondersteund. Ook hecht men zeer veel belang aan samenwerking en het binnen het REC en de regio kunnen deelnemen aan netwerken en het uitwisselen van goodpractice.

Momenteel wordt door de projectgroep 'Kwaliteit Speciaal' op grond van deze bevindingen het plan van aanpak 2005/2006 geschreven. Belangrijke onderdelen daarin zullen worden gevormd door:

- het beschikbaar stellen van een 'zelfevaluatie-kader voor kwaliteitszorg' voor speciale scholen en REC's; hoewel er voor scholen/REC's in een lichte vorm van ondersteuning bij de invoering is voorzien, gaat men hierbij vooral zelf aan de slag op basis van keuzes die men zelf maakt
- het stimuleren en organiseren van regionale netwerken voor het management van speciale scholen en REC's; voor 2005 zullen in een 12-tal regio's dekkend voor het (v)so-veld drie maal clusteroverstijgend netwerkbijeenkomsten worden georganiseerd; tijdens deze bijeenkomsten staan 'halen-en-brengen', uitwisseling van goodpractice, het (al dan niet clusterspecifiek) koppelen van partners met vergelijkbare ontwikkelingsstadia/problematiek aan elkaar, het inventariseren van gezamenlijke ondersteunings-/

scholingswensen op-maat-en-op-locatie en het zoeken van samenwerking op het gebied van het vso-aanbod, de stage en de arbeidstoeleiding op de agenda. Vanuit het project wordt het initiatief genomen en de gelegenheid geboden; de invulling en het vervolg zullen voor een groot deel door de deelnemers aan de netwerken zelf worden bepaald. Inmiddels zijn door het project Kwaliteit Speciaal 3 regio-consulenten geworven die deze netwerkbijeenkomsten zullen organiseren. Het zijn Ans Buzzoni, Wim Nederlof en Frans Thomassen. Zij zullen in de maand april contact opnemen met de speciale scholen en REC's in hun regio.

- naast het regionaal uitwisselen van goodpractice, zal in een landelijke database goodpractice beschikbaar worden gesteld. Daartoe zal, onder meer vanwege de hoeveelheid en diversiteit, nog wel een extra 'slag' gemaakt moeten worden waar het betreft selectie en prioritering van de tijdens de gesprekken aangedragen voorbeelden. De beschikbaarheid van methoden/materialen (ook uit het speciaal basisonderwijs en het praktijkonderwijs) krijgt daarin mede een plaats.

Eind maart zal het plan van aanpak zijn uitgewerkt. Dan ook zal informatie worden gegeven over de concrete wijze waarop scholen en REC's gebruik kunnen maken van de ondersteuning uit het project bij de vormgeving van activiteiten die men zelf wil aanpakken.

Met vriendelijke groet,

Henk Doornkamp voorzitter van de WEC-Raad
en Jan Huisman voorzitter van de Begeleidingscommissie 'Kwaliteit Speciaal'